

هنر اوقیانوسی‌ها

نیکلاس توماس

ترجمه
دکتر بهزادی

Oceanic Art

Nicholas Thomas

Thames & Hudson, London, ۱۹۹۵، ۲۱۶p.

این کتاب ترجمه‌ای است از:

سرشناسه : توماس، نیکلاس Thomas, Nicholas

عنوان و نام پدیدآور : هنر اوقیانوسی‌ها/ نیکلاس توماس؛ ترجمه رقیه بهزادی

مشخصات نشر : تهران: پژوهاک فرزانه، ۱۳۹۷

مشخصات ظاهری : ۲۷۸ ص

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۹۱-۰۳-۸

وضعیت فهرست نویسی :

یادداشت : Oceanic art, ۱۹۹۵ : عنوان اصلی :

موضوع : هنر - اقیانوسیه

Art - Oceania : رصو

شماره افزوده : بهزادی، رقیه، ۱۳۱۱، مترجم

رده‌بندی سنگره : ۱۳۰ ۹۴۹/ت NV۴۱۰

رده‌بندی دیویر : ۷۰۹/۹

شماره کتابشناسی : ۵۱۱.۱۸

هنر اوقیانوسی‌ها

نویسنده: نیکلاس توماس

ترجمه: رقیه بهزادی

طراح جلد: زهرا غلامی

ویرایش و تولید: نشر پژوهاک فرزانه

مدیریت فرهنگی: کبری شاه‌پری طرئی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۹۱-۰۳-۸

چاپخانه: پژوهاک فرزانه

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

چاپ اول: ۱۳۹۷

قیمت: ۳۲۰۰۰ تومان

کلیه حقوق چاپ و نشر برای نشر پژوهاک فرزانه محفوظ است.

آدرس: خیابان انقلاب، نرسیده به میدان فردوسی، خیابان پارس، کوچه جهانگیر، پلاک ۹،

واحد ۱۰ غربی، تلفن: ۶۶۷۳۹۶۳۶

تارنما: www.pjfarzan.com

پست الکترونیک: pjfarzan@gmail.com

فهرست مطالب

۲۱.....	مقدمه
۲۷.....	فرهنگ و سوانح قیام سی‌ها
	فصل اول
۵۵.....	رمزگشایی: هنر سبک
	فصل دوم
۸۳.....	نیاکان و معماری هنر مانوری
	فصل سوم
۱۰۹.....	هنر نبرد
	فصل چهارم
۱۳۳.....	تزئین پیکر انسان
	فصل پنجم
۱۵۳.....	نمادگرایی مادرانه و آیین مردانه
	فصل ششم
۱۷۳.....	بارک مبادله و تقدس
	فصل هفتم
۱۹۷.....	پرهای الوهیت و قدرت در خور رؤسا
	فصل هشتم
۲۱۳.....	هنر روایتی و گردشگری
	فصل نهم
۲۳۷.....	استقلال ملی، اقلیت‌های بومی و مهاجران
۲۶۷.....	فهرست اعلام

مقدمه

بررسی هنر اوقانوسوس مستلزم توجه به برخی اشیای چشم‌گیر و استثنایی است. اشیایی همچون نقاب‌ها، قایق‌ها، خانه‌های حکاکی و نقاشی شده‌ای که حیرت‌آور و تشنه‌ی برانگیزند؛ سایر اشیاء مانند زیورهای شخصی از سنگ‌های صیقلی و طرح‌هایی به شکل پوسته‌ی درخت آفریقایی و حصیر بافته‌های زیبا و ظریف‌اند. اما نظاره‌ی آن‌ها به مایه‌ی بررسی درونشان نیست. اگر گونه‌های هنری اوقیانوس آرام به ظاهر چشم‌گیرند، اما آن‌چه که در پس و پشت آن‌ها قرار دارد، مهیج و چالش‌برانگیزتراند. بررسی دقیق صورت‌های هنری به مفهوم مطالعه‌ی بخش‌ها، اجزای هر هنر و به همان نسبت تأثیر کلی آن‌هاست.

توجه به فراسوی سطوح یعنی توجه به بافت. هنر اوقیانوسوس درون آن فرهنگ محیط اجتماعی خلق شد که با ارزش‌های غربی درباره‌ی چیستی هنر، ایجاد و تأثیرات آن، کوچک‌ترین وجه اشتراکی ندارد. حکاکی به عنوان یک ویژگی انسانی، معرف یک هستی بشری یا نیاکانی نیست، شاید بتوان آن را تجسد یا تجلی یک نیا یا نمودی از وی دانست. یا شاید به عنوان مظروف

جسمی تلقی گردد که یک نیا یا یک روح در مواقع خاصی بتواند در آن ساکن شود. از دیگر سو، طرح‌هایی که در چشم یک نظاره‌گر خارجی انتزاعی تلقی می‌شود، ممکن است نمادی از جانوری ویژه بوده و برای ناظران بومی حالتی اساطیری داشته باشد. بومیان گاه تظاهر به همفکری در مفروضات خارجی‌ها درباره ویژگی کلی و تأثیرات گونه‌های هنری می‌کنند، اما رخی از بومیان در مورد نقوش عرضه شده و معانی نقشمایه‌ها از دیگران آگاه‌ترند. گاه ممکن است که طرح‌ها و صنایع دستی توسط بومیان به صورتی رمزی تعبیر شوند، اما اشیای واجد تأثیرات بصری، بی‌نیاز از توضیح و تفسیر و به سہولت قابل درک و دریافت‌اند. اگر در مجموع، مضامین نقاشی یا کنده‌کاری بسیار استادانه باشد، ممکن است متضمن مفاهیم رمزی و دلخواه یا شاید برای اعضای فرقه‌ای خاص، اعم از پیش‌کسوت‌ها یا نوآموزان تازه‌وارد، بوده باشد. این ابهام و رازواره بودن اشیا گاه به آن‌ها نیرو می‌بخشد، اما آن‌ها به گونه‌ای پنهان می‌ماند واجد اهمیت کم‌تری نسبت به مفهوم توأم با ابهام و پیچیدگی است.

بدین ترتیب هنر اوقیانوسی، چالش‌ها، پیچیدگی‌ها و انتظارات جهان غرب را که نیازمند اطلاعات، ارتباطات اجتماعی و آگاهی‌های هنری است، قرار می‌دهد. ضمن آن‌که عناصر مشخص این فرهنگ را به شناخت دارد، ولی مهم این است که این گونه مفاهیم آن قدر ساده نیستند که عموماً غیر بومی تلقی شوند. با آن‌که شعائر و تبارشناسی‌ها غالباً موجب ایجاد پیوندی باطنی میان اقوام و سرزمینشان، همچون ارتباطات متقابل میان خدایان و افراد و زندگی توأم با رفاه و خوشبختی آنان است، ولی فرهنگ‌های اقوام اوقیانوس آرام، فاقد هماهنگی و هم‌نهی معنوی با محیط خویش است. بدان گونه که عصر نوین نقش کم مایه‌ای برای جوامع قبیله‌ای قائل است. وجه تمایز موجود مبتنی بر پیشی یا کمی در شکل قالبی افکارشان در

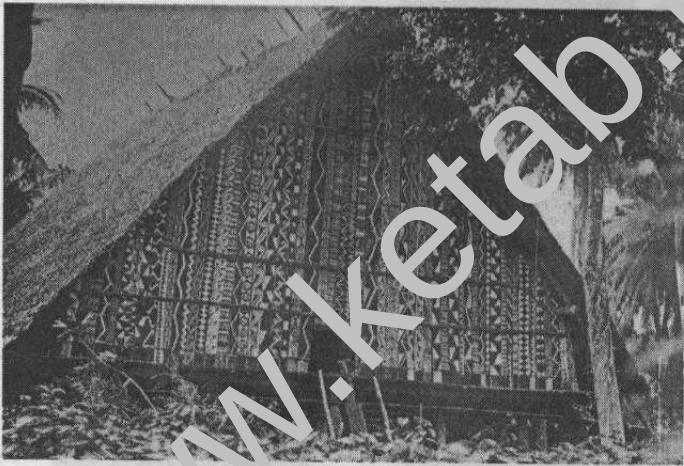
پرستش رازآمیز نیاکان، یا نگرش‌های ابتدایی آنان است. این تفکر که زندگی تحت تأثیر جهان ارواح اداره می‌شود به یکباره، از اهمیت و اعتبار آن‌چه که عملی و دنیوی است می‌کاهد و تمایزات فرهنگی که موجب تولید هنری می‌شوند را، به پس پرده ابهام می‌کشد.

تصاویر (۴،۳) - درب، کوئبیا Quebia، کالدونیای شمالی گردآوری ۱۶۱۱، با ۱۰ سانتی‌متر و پاروی ویژه رقص، کیلیویلا جزایر تروبریانده، گردآوری ۱۸۸۵، بلندی ۷/۴۷ سانتی‌متر

مفاهیم و تأثیرات هنر اوقیانوسی با سایر نظام‌های هنری به کی، بیگانه نیست، و این بخشی به سبب آن است که ظاهراً یک منطق روانی جهانی بر همه‌جا حاکم است. برخی رنگ‌ها و طرح‌ها بازسازی و استادانه شکل می‌گیرند، زیرا چشم‌گیر و هیجان‌انگیزاند؛ اشکال متقارن چشمی و ترکیباتی از رنگ قرمز، سیاه و سفید همگی تأثیرات ویژه‌ای بر دید و دریافت بیننده

دارند. اما مفهومی که در پس و پشت نقش پنهان می‌ماند فقط می‌تواند واجد انگیزشی بومی باشد. در سطحی اجتماعی، ادراکی یا شناختی، کلیاتی دیگر در کار است که تقریباً در تمامی سنت‌های هنری حضور دارد. مسأله ایجاد جامعه به صورتی غیر اتفاقی و موقتی، شامل موضوعاتی‌اند که در اوقیانوس آراء به شکلی ویژه و متفاوت درک و دریافت می‌شوند.

۵. خانه مقدس افراد، سارمی، شمال غربی گینه نو، ۱۰۰۰ ق. م.

ساکنان جزایر، توسط مورخان اروپایی، گاه در پیوند با یکدیگر و زمانی جدا در نظر گرفته می‌شوند. ارتباطات تجاری، تماس‌ها، تعاللات میان اوقیانوس‌نشینان، اروپاییان، امریکاییان و سایر اقوام از قرن هجدهم به بعد، موجب پیدایی انشعابات محتوایی در هنر اقوام اوقیانوسی شد (تصویر ۶). آن گونه که صنایع دستی قوم‌انگاران توسط هنرمندان در سفرهای پژوهشی عرضه می‌شدند، صورت‌های هنری اوقیانوسی، الهام بخش هنرمندی همچون گوگن Gougin شد و هنرمندان دیگر نیز متعاقباً، این گونه تأثیرات را پذیرفتند و هنرمندان بومی با ارائه مفاهیم و کار-

ماده‌های شناخته شده به ارتباط با اروپاییان پاسخ دادند. برخی مواقع، تغییرات رخ داده به عنوان جایگزین بهتری قابل ملاحظه‌اند. بوریای بافته شده با حاشیه‌هایی از پر قرمز، شاید اکنون جای خود را به بافته‌های پشمی داده باشند و نقشمایه‌های کنده‌کاری شده بر چماق‌ها، بر روی سلاح‌های جدید نیز انجام گرفته باشند و به همان ترتیب، نظام تجاری که سابقاً متمرکز بر مبادله هدف‌های گرانبها با گوشت خوک بود، در روزگار کنونی به سوراخ‌های غذاهای کنسروی، آب‌جو و با پول مبادله صورت می‌گیرد.

در برخی موارد، روش‌های پذیرفته شده حامل تأثیراتی ناگهانی و آشکارگی کم‌تر در عمق بیشتری بوده‌اند. کنده‌کاری ممکن است متمایز و سنتی به نظر آید، اما برای فلزی انجام گرفته باشد و نه با سنگ که شیوه پیچیده‌تری از کار را با استفاده از همان نقشمایه‌ها عرضه می‌دارد و احتمالاً علائم، نگرش متفاوتی را به نواذ‌هایی می‌بخشد. تصاویر منتشر شده در کتاب‌های مبلغین مذهبی و سیرکت در غرب، ممکن است شامل پیکره‌ها و داستان‌هایی باشند که قبلاً محتاطانه عرضه می‌شدند. در مورد اول، یک خارجی ممکن است آن را قطعه‌ای سنی تلافی کند، زیرا تصویر با کنده‌کاری سنتی انجام گرفته است. در مورد دوم، شخص آب‌رود یا زن، شاید تصور کند که پدیدآورنده کلاً، از فرهنگ سنتی جدا شده است. به فقط هر دوی این نگرش‌ها خطاست، بلکه قطعه‌ای ویژه نیز کلاً، می‌تواند انتظارات نادرستی را پیش‌رو قرار دهد.

هنرهای سنتی درگیر، پیوسته می‌توانست به سرعت تغییر یابد، اگر فرقه‌ای با شمایل نگاری خاص خود ظاهر می‌شد، یا روابط تجاری با سایر گروه‌ها موجب پدیداری ارتباطات تازه می‌گشت، یا کار-ماده‌های جدیدی را عرضه می‌داشت. قطعه‌ای که دقیقاً پیش از ارتباط با اروپاییان ساخته می‌شد، زمانی ویژه را در فرایند فرهنگ و رشد شیوه بیان می‌نمود، اما

